

Регулювання конкурентних ринків

Володимир Білоткач
Newcastle University Business School

Лібералізація ринків

- **Розвиток можливий виключно у конкурентному середовищі**
- Основні ринки, що раніше регулювалися державою
 - Електроенергія (обмежена лібералізація в США, значна в Європі, майже повна у Великобританії)
 - Телекомунікації
 - Чи змогла б державна монополія винайти мобільні телефони?
 - Інтернет став тим, чим він є, після передачі цієї технології приватному сектору
 - Транспортні послуги
 - Цивільна авіація, залізничні перевезення
 - Приватизація аеропортів

Лібералізація ринків

- Тренд на дерегуляцію приблизно з 1970-х років
- Значні успіхи:
 - Єдиний ринок авіаційних послуг ЄС
 - Ринки телекомунікацій
 - Створення конкурентного роздрібного ринку електроенергії у Великобританії
- Деякі важливі потенційно конкурентні ринки залишаються під контролем уряду
 - Ринки професійних послуг (медицина)
 - Ринки пасажирських перевезень (таксі)

Що я розумію під регулюванням

- Встановлення фіксованих цін
- Встановлення обмежень на вхід на ринок (іноді на вихід з ринку)
- Про що я не говоритиму
 - Природні монополії
 - Правила, встановлені для усунення несиметричної інформації
 - Регулювання банків
 - Правила безпеки на транспорті
 - Регулювання зовнішніх ефектів (забруднення довкілля)
- Здебільшого, цінове регулювання супроводжується обмеженнями на вхід до ринку

Що я розумію під регулюванням

- Часто ринок в межах країни може бути вільним, але на міжнародних ринках накладаються обмеження
 - Протекціонізм на багатьох ринках (великим досягненням Європи є створення вільного внутрішнього ринку)
 - Обмеження на участь іноземного капіталу (у США іноземні інвестори не можуть бути власниками більш ніж 25% авіакомпанії, що працює на внутрішньому ринку)
- Такі обмеження, як правило, стосуються входу на ринок
- Ввізні мита не є прямим ціновим регулюванням – це простий інструмент підвищення вартості імпортованих товарів і фактично є обмеженням на вхід до ринку

Які ринки підпадають під регулювання

- Чи завжди держава втручається там, де потрібно?
- Теорія захоплення (capture theory)
 - Регулятор працює на благо гравців ринку
- Економічна теорія регулювання ринків, модель Стіглера-Пельцмана
 - Регулятор зацікавлений у максимізації політичної підтримки
 - Політична підтримка підвищується при низьких цінах (споживачі) і високих прибутках (виробники)
 - Регулювання природних монополій підвищує підтримку від споживачів (електроенергія)
 - Регулюванням конкурентних ринків можна досягти підтримки виробників, не втративши підтримку споживачів (таксі)

Які ринки підпадають під регулювання

- Теорія «second best»
 - Ринки з досконалою конкуренцією є ефективними
 - Втручання у ці ринки призведе до зниження рівня добробуту (welfare losses)
 - **Втручання у ринки з недосконалою конкуренцією може призвести як до кращих, так і до гірших наслідків**
 - Приклад: монополіст, що інтерналізує зовнішні ефекти через зменшення обсягу виробництва
 - Олігополія з вільними входом на ринок та незворотніми витратами (sunk cost) призводить до неоптимальної кількості фірм у стані рівноваги
- **Але чи має такий мікро-менеджмент ринків практичний сенс?**

До чого це призводить

- Фірми на ринку отримують ренту та використовують ці гроші для лобювання своїх інтересів
- Відсутність стимулів до підвищення продуктивності та інновацій
- Утворення профспілок
- Конкуренція через нецінові характеристики (підвищення якості послуг та вимивання ренти через нецінову конкуренцію)

Ринок таксі

- Ідеальний для регулювання з точки зору моделі Стіглера-Пельцмана
 - Споживачі не завжди є електоратом – падіння підтримки споживачів не буде значним
 - Легко виправдати з точки зору безпеки та асиметричної інформації
- Кількість таксі у більшості великих міст обмежено
 - Париж – 18,000
 - Лондон – 22,500
 - Нью-Йорк – 13,000
- Ліцензії іноді коштують дорого
 - New York City Taxi Medallions currently for sale at \$400,000-600,000

Ринок таксі

- Що таке Uber
 - Private Hire Vehicle – ці фірми не мають права підбирати пасажирів на вулиці
 - Цей сегмент ринку є менш регульованим, і відповідно більш конкурентним
 - Перевага Uber в системі замовлення, що скорочує час між замовленням та прибуттям авто. Недолік – неможливість замовити заздалегідь
- Реакція влади на появу Uber
 - Заборона у ряді країн
 - У Великобританії Uber працює як звичайна Private Hire Vehicle компанія

Авіаринок

- Більшість внутрішніх ринків дерегульовано (починаючи зі США у 1978 році)
- Єдиний ринок ЄС
- Залишаються обмеження на участь іноземного капіталу
- Трансатлантичний ринок також є відкритим з 2008 року
- Складна система двосторонніх договорів про повітряне сполучення між більшістю країн
- Протекціонізм залишається популярним (Канада, Китай, Індія)

Авіаринок – результати лібералізації

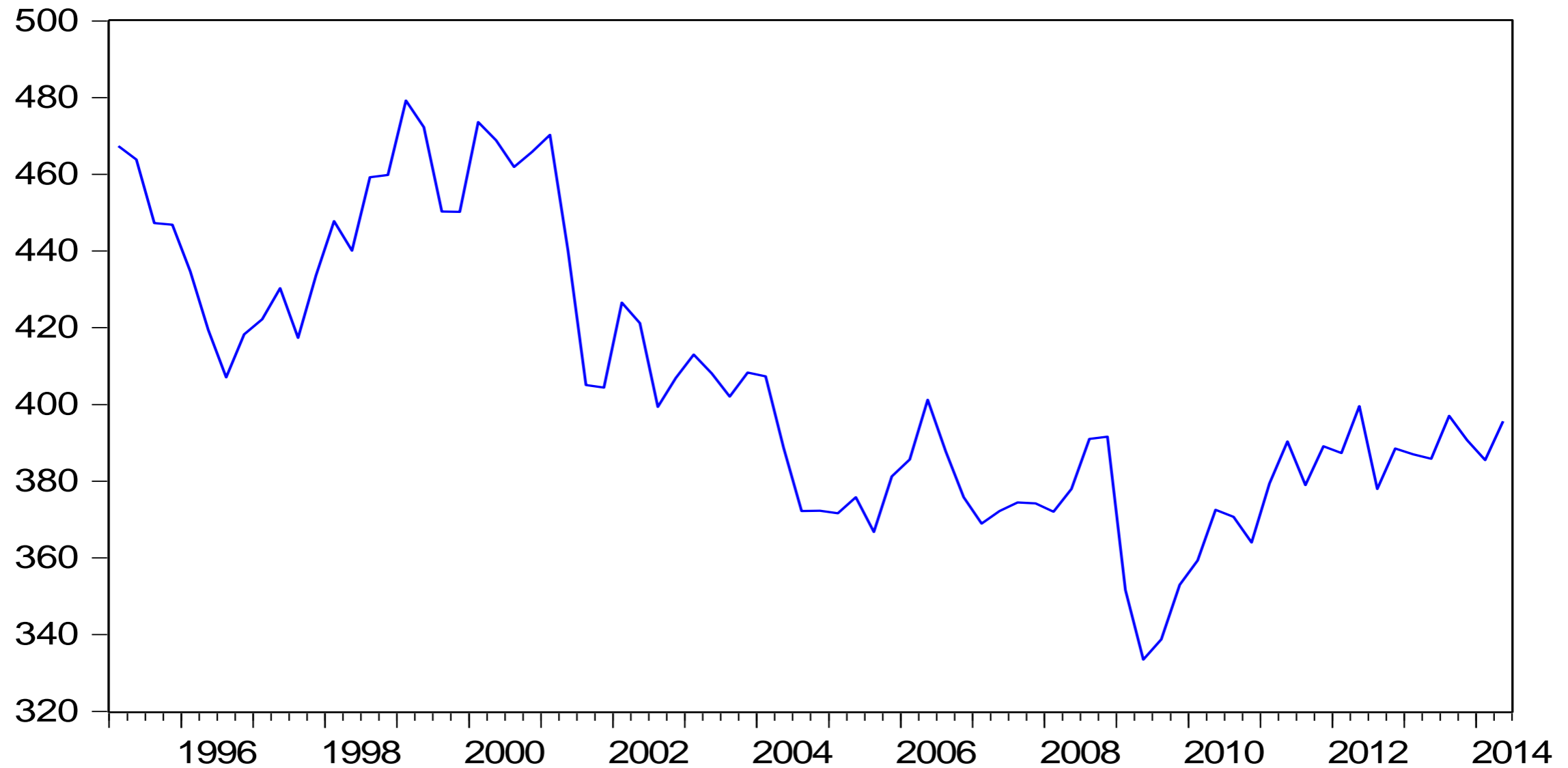
- Прихід нових гравців, проте останнім часом відбувається консолідація
- Інновації
 - Зміна структури мереж (hub-and-spoke)
 - Комп'ютерні системи бронювання
 - Нова складна система ціноутворення
 - Широке застосування інформаційних технологій
 - Зниження витрат та цін
 - Зниження «якості»

Авіаринок – Східна Європа

- Увійшла до спільного ринку ЄС одразу після розширення
- Колишні державні авіакомпанії не дуже добре пристосувалися до нових реалій
 - Malev, Estonian went bankrupt
 - LOT struggling
 - Czech була на межі банкрутства до інвестиції від Корейських Авіаліній
- Air Baltic змінила стратегію
- Нові гравці на ринку – Wizzair and Ryanair
 - VFR ринок
 - Перевага відкритого ринку – можливість швидко реагувати на зміни. Після банкрутства Malev пасажиропотік швидко відновився завдяки Wizzair and Ryanair

Авіаринок – ціни на квитки в США

REALFARE

Уроки лібералізації

- Ринок зміниться, але невідомо, як саме
- Прогнозувати іновації дуже важко
 - Чи знав Клінтон, як інтернет змінить світ, коли він дозволив приватному сектору користуватися цією технологією?
 - 10 років тому мало хто передбачав стрімкий розвиток авіакомпаній з країн Перської Затоки
- Споживачі швидше за все виграють
- Ринків з досконалою конкуренцією практично не існує – не варто очікувати, що все буде ідеально